

Het internationale Ensemble Prothimia is in 2014 opgericht in Den Haag door L.A. Rizzello; het ontleent zijn naam aan het Griekse woord prothymia dat ijver, verlangen en ambitie betekent, en hier slaat op de klassieke, verheven eigenschappen van de kunst.

De musici zijn gespecialiseerd in Oude Muziek, met Victoria Cassano als vocaal soliste. Het ensemble richt zich vooral op het reconstrueren, arrangeren en uitwerken van 17de-eeuws Italiaans repertoire tot oorspronkelijke en stilistisch verantwoorde creaties, in de traditie van de Barokke esthetiek.

Met dank aan: Gemeente Den Haag, Fonds Podiumkunsten, Vrienden/donateurs van Musica Antica da Camera.

Volgende concerten:

Vrijdag 2 december: Bach op Vrijdag met Léon Berben, orgel
Den Haag, Lutherse Kerk (Lutherse Burgwal 7), 17.00 uur

Op het programma staan bijzondere orgelwerken van J.S. Bach zoals de Praeludium & Fuga in C BWV 547. De solocarrière van Léon Berben voert hem naar vele internationaal gerenommeerde muziekfestivals en zijn solo cd-opnamen worden door de internationale pers lovend ontvangen en met grote regelmaat bekroond, onder andere met de Diapason d'Or, Monde de la Musique's "Choc" alsook de Duitse Vierteljahrespreis der Deutschen Schallplattenkritik.

Plaatsen € 12,50 (studenten < 27 jaar en CJP gratis). Kaarten uitsluitend aan de zaal.

Donderdag 8 december: J.S. Bach – Hohe Messe BWV 232
Koninklijk Conservatorium Den Haag en Julliard School New York o.l.v. Ton Koopman
Den Haag, Grote Kerk (Rond de Grote Kerk 12), 19.30 uur

In 1733 presenteerde Bach in Dresden aan Friedrich August, keurvorst en koning van Polen, een mis, bestaand uit een Kyrie en Gloria, in de hoop de functie van hofcomponist te verwerven. De rest van de mis zoals we die vandaag kennen, werd pas in 1749 voltooid, het jaar voor zijn dood. Of dit grote werk ooit tijdens zijn leven is uitgevoerd, is niet bekend. Uit recent onderzoek van de Duitse musicoloog Maul blijkt dat het werk mogelijk door de Oostenrijkse graaf Adam von Questenberg is besteld voor een uitvoering in de Weense Stephansdom, ter gelegenheid van de dag van de Heilige Caecilia, patrones van de muziek.

Plaatsen € 27,50

(Losse kaarten uitsluitend verkrijgbaar via www.konkon.nl o.v.v. bestelcode MusicaAntica).

Stichting Musica Antica da Camera
Kaartverkoop en info: www.musantica.nl

Musica Antica da Camera
Het jonge podium voor Oude Muziek

EarlyMusicNew!
Oude Muziek Nieuw

PROGRAMMA

Bach op Vrijdag
Barok & Klassiek
Podium Jong Talent
Oude Muziek Nieuw

17 november 2016, 20.15 uur
Paleiskerk, Den Haag

Het nog onopgeloste raadsel van *Prothimia Suavissima*

Je crois bien que le Sr. Bertali est l'auteur de la plupart de ces sonates, mais je suis persuadé qu'il y en a aussi d'autres auteurs, mais le mal est que le collecteur n'a point marqué leurs noms, de sorte qu'il n'y a que la différence des stiles qui les puisse faire distinguer, ce qui n'est pas une petite affaire."

(*La Collection Sébastien de Brossard*, Paris, Bibliothèque National)

Prothimia Suavissima is een verzameling sonates voor twee violen, viola da gamba en basso continuo, in 1672 onder onduidelijke omstandigheden uitgebracht in Duitsland: noch de uitgever, noch de plaats zijn vermeld op het voorblad. Hoewel vermoed wordt dat de initialen van de "autore" J.S.A.B. een combinatie zijn van de namen Johann Schmelzer en Antonio Bertali, is hiervoor geen bewijs gevonden. Nieuw onderzoek heeft aannemelijk gemaakt dat de verzameling is uitgegeven in Dillingen, Saarland, door de gebroeders Bencard, maar de identiteit van de componist, of waarschijnlijk componisten, blijft een raadsel.

Het enige bekende exemplaar van dit boek werd gekocht door de musicus Sébastien de Brossard voor zijn eigen bibliotheek, die hij in 1724 in haar geheel schonk aan de Franse koning Lodewijk XV. Bij die gelegenheid voegde hij een overzicht van de verzamelde composities toe, met zo nu en dan enkele opmerkingen over het auteurschap van *Prothimia Suavissima*. Hij nam aan, dat de meeste stukken van Antonio Bertali waren, misschien met bijdragen van anderen. Het achterhalen van de componist(en) op grond van stilistische of andere kenmerken is echter geen eenvoudige zaak, zoals Brossard opmerkte.

Antonio Bertali, in 1605 geboren in Verona, werkte als violist en componist aan het Habsburgse keizerlijke hof in Wenen, vanaf zijn 20ste jaar tot aan zijn dood in 1669. In 1649 werd hij benoemd tot hofkapelmeester. Hij genoot veel aanzien onder zijn Europese collega-musici en kopieën van zijn composities vonden hun weg naar een groot aantal centra van cultuur, waar een aantal ervan nog is te vinden in belangrijke bibliotheken. Helaas zijn de meeste van de 600 stukken die worden vermeld in de *Distinta Specificatione*, de muziekcatalogus van de Keizerlijke Bibliotheek in Wenen ten tijde van Leopold I, verloren gegaan zonder ooit te zijn gepubliceerd of anderszins verspreid.

De verzamelingen die worden bewaard in Uppsala in de kostbare collectie van de diplomaat en muziekverzamelaar Düben, in Kroměříž en in Wolfenbüttel (voornamelijk het *Partitur-Buch*, in 1662 samengesteld door Jacob Ludwig) hebben versies van sonates aan het licht gebracht die ook in *Prothimia Suavissima* zijn opgenomen. Hieruit mogen we concluderen dat in dit geheimzinnige boek twee composities staan van David Pohle, twee van Schmelzer (door Schmelzer zelf ook gedrukt in andere uitgaven) en drie met

zekerheid van Bertali, wat Brossards vermoeden bevestigt dat hier sprake is van verschillende componisten. Voorts bleken zes sonates een jaar eerder al te zijn gepubliceerd, gedrukt vanaf dezelfde koperplaten, onder de naam van Samuel Capricornus.

Capricornus (geboren als Samuel Friederik Bockshorn) bewonderde Bertali en imiteerde diens werk. Het wekt daarom geen verbazing dat zijn stijl lijkt op die van Bertali. Ook Schmelzer werkte zijn hele leven met hem samen, waardoor ook zijn composities veel stilistische overeenkomsten vertonen met die van Bertali, hoewel hij diens talent niet evenaart. Wij hebben geen gegevens gevonden over eventuele contacten tussen David Pohle en Bertali of over diens invloed op zijn muziek; bij hen horen we dan ook duidelijke verschillen in stijl.

Alles bijeen genomen, lijkt *Prothimia Suavissima* een haastige en slordig gekopieerde verzameling werken, samengesteld door de gebroeders Bencard. De meeste stukken zijn van Bertali of van componisten die door hem zijn beïnvloed.

Voor dit programma hebben wij enkele representatieve sonates uit *Prothimia Suavissima* gekozen. Eén ervan hebben wij met enige twijfel toegeschreven aan Capricornus; één is waarschijnlijk van Bertali, waarin de ontbrekende eerste bladzijde van de eerste vioolpartij is gereconstrueerd door L.A. Rizzello; één is van Pohle, één van Schmelzer. Tenslotte mag één van de meest complexe composities in de verzameling waarschijnlijk ook aan Bertali worden toegeschreven. Verder hebben wij een instrumentaal werk uit het *Partitur-Buch* gekozen: een *Aria Variata* van Daniel Norcum; we hebben enkele variaties toegevoegd en wisselen de instrumentatie, in navolging van de 17de-eeuwse praktijk van *diminuties* (variaties in steeds kortere noten). In het programma voeren wij enkele vioolcomposities uit met een *cornetto*, een instrument dat ten tijde van Bertali zijn hoogtepunt beleefde in Italië en Wenen, maar enkele tientallen jaren later van het muziektoneel zou verdwijnen.

De vocale composities van Pohle en Capricornus, gebaseerd op religieuze teksten, komen uit de collectie-Düben. Ter afsluiting van het concert hebben wij een mijlpaal op het gebied van vocale composities gekozen: Bertali's *Lamento della Regina d'Inghilterra*. De tekst, geschreven door aartshertog Leopold Wilhelm, broer van Ferdinand III en zoon van Ferdinand II, schildert het rouwbeklag van koningin Henrietta Maria de Bourbon bij de dood van haar echtgenoot koning Charles I van Engeland, die in 1649 door zijn eigen regering werd geëxecuteerd wegens hoogverraad. Bertali liet zich hierbij inspireren door Monteverdi's *Lamento d'Arianna*; hij maakte gebruik van een verteller die het verdriet van de koningin beschrijft. Dit was oorspronkelijk een bas, maar de stem wordt door het Ensemble *Prothimia* vervangen door een viola da gamba; de instrumentale gedeelten zijn opnieuw gearrangeerd.

Luca Alfonso Rizzello, oktober 2016

Een goed bewaard geheim

Antonio Bertali (?), ca. 1605–1669
uit Prothimia Suavissima, boek 2, 1672
Sonata no. 11

Daniel Norcum, ca. 1676–1655
uit het Partitur-Buch, 1662
Aria a ground no. 35 met diminuties

Samuel Friedrich Capricornus, 1628–1665
uit de Düben-collectie, Uppsala, 1669
Dixi Domino: Deus meus es tu

Antonio Bertali (?)
uit Prothimia Suavissima, boek 1
Sonata no. 3, voltooid door L.A. Rizzello

David Pohle, 1625–1695
uit Prothimia Suavissima, boek 1
Sonata no. 9

David Pohle
uit de Düben-collectie, Uppsala, 1670–1674(?)
Paratum cor meum

PAUZE

Samuel Friedrich Capricornus (?)

uit Prothimia Suavissima, boek 2

Sonata no. 1

Samuel Friedrich Capricornus

uit de Düben-collectie, Uppsala, 1670

Domine Jesu Christe

Johann Heinrich Schmelzer, 1620–1680

uit Prothimia Suavissima, boek 2

Sonata no. 7

Antonio Bertali

uit de Düben-collectie, Uppsala, 1669

Lamento della Regina d'Inghilterra

Ensemble Prothimia

Victoria Cassano: mezzosopraan

Luca Alfonso Rizzello: viool en altviool

Pietro Modesti: cornetto

Mathilde Vialle: viola da gamba

Giulio Quirici: theorbo, luit en barokgitaar

Daniel Perer: orgel